

STOP FOLTERING

GERECHTIGHEID VOOR ALI AARRASS

25 juni 2014

Uitlevering en foltering in Marokko

Ali Aarrass (Belg en Marokkaan - °1962 Melilla (Spaanse enclave in Noord-Marokko)) verhuisde op 15-jarige leeftijd naar België en verkreeg in 1989 ook de Belgische nationaliteit. De man verhuisde in 2005 terug naar Melilla.

In 2006 verdachten de Spaanse autoriteiten hem van terrorisme. Een onderzoek onder leiding van de vermaarde rechter Baltasar Garzon werd in 2009 gesloten, aangezien er geen bewijsmateriaal was ten laste van Aarrass. In 2008 werd Aarrass echter opgesloten met het oog op uitlevering aan Marokko, dat hem wilde berechten op verdenking van terreurgelateerde activiteiten. Hij werd ruim twee jaar in eenzame opsluiting geplaatst.

Amnesty International en het VN-Mensenrechtencomité riepen de Spaanse overheden op om de uitlevering niet toe te staan omwille van een grote vrees voor ernstige mensenrechtenschendingen, waaronder het risico op foltering, incommunicado detentie en een oneerlijk proces. Desondanks werd hij op 14 december 2010 door de Spaanse autoriteiten uitgeleverd aan Marokko.

De vrees van het Mensenrechtencomité en van Amnesty International bleek terecht. Ali Aarrass werd na aankomst in Marokko gedurende 12 dagen incommunicado vastgehouden in een geheim detentiecentrum onder controle van de Marokkaanse veiligheidsdiensten in Témara. Ali Aarrass zegt in die eerste periode gefolterd te zijn (*falaqa* (slagen op de voetzolen), elektrische schokken op de teelballen, langdurige ophanging aan de polsen, het uitduwen van sigaretten op zijn lichaam en andere vormen van foltering). Ali Aarrass smokkelde schetsen van de foltering die op hem werd toegepast naar buiten.

Na deze eerste periode werd hij formeel gearresteerd en overgebracht naar de Salé II gevangenis. Hij werd op 19 november 2011 veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf (later teruggebracht tot 12 jaar) voor bezit van wapens en lidmaatschap van een groep die het oogmerk heeft terroristische daden te stellen. De veroordeling bleek enkel gebaseerd op verklaringen, niet op materieel bewijsmateriaal. Bewijsmateriaal dat allicht uit foltering voortkomt mag volgens het internationaal recht niet worden gebruikt in een procedure.

Andere gevangenen getuigden geschokt te zijn over de duidelijke tekenen van trauma en foltering toen hij in Sale II aankwam. De Marokkaanse autoriteiten negeerden de aantijgingen en zijn getuigenissen over de mishandeling tijdens het proces. Tot vandaag werd geen adequaat onafhankelijk onderzoek uitgevoerd, ondanks meerdere oproepen daartoe.

Op 20 september 2012 werd Ali Aarrass bezocht door Juan Mendez, VN-Speciaal Rapporteur over Foltering, en een onafhankelijke forensische dokter. Het rapport van dat bezoek bevestigt dat Aarrass' relaas over foltering overeenkomt met de fysieke sporen op zijn lichaam en dat Aarrass werd gefolterd.

Aarrass getuigt ook van mishandeling in februari 2013 en juli 2013. Hier zou het om intimidatie, pesterijen en inperken van het contact met de buitenwereld gegaan zijn. Ook deze aantijgingen zijn aannemelijk. Deze vermeende behandeling was de directe aanleiding voor een hongerstaking die op 10 juli 2013 begon. Na tussenkomst van de Marokkaanse Raad voor de Mensenrechten en ook na een brief van de Belgische minister van Buitenlandse Zaken (waarover later meer) aan de Marokkaanse autoriteiten, stopte Aarrass de actie.

De VN-Werkgroep Arbitraire Detentie bezocht Ali Aarrass in 2013 en bevestigde dat Aarrass' veroordeling enkel gebaseerd was op bekentenissen die uit foltering werden verkregen werd veroordeeld. De Werkgroep roept op tot de onmiddellijke vrijlating van Aarrass.

Amnesty International dringt er bij de Marokkaanse autoriteiten op aan dat Ali's klachten over foltering grondig worden onderzocht, en dat de folteraars voor het gerecht worden gebracht en worden veroordeeld. In navolging van de VN-Werkgroep Arbitraire Detentie vragen we dat hij wordt vrijgelaten en genoegdoening krijgt.

Wat moet de Belgische overheid doen?

Consulaire bijstand

Ali Aarrass en diens familie in België vragen sinds lang dat de man consulaire bijstand krijgt van de Belgische autoriteiten. Dit werd voor de uitlevering door Spanje aan Marokko al verzocht en werd toen niet geweigerd, maar zeer schoorvoetend en bovendien laattijdig uitgevoerd (twee dagen na de uiteindelijke uitlevering trachtte de Belgische consul in Spanje voor het eerst een bezoek te brengen aan Aarrass).

Sinds Ali Aarrass in Marokko zit, weigert België consulaire bijstand aan te bieden. Volgens de minister van Buitenlandse Zaken, is dat omdat Ali Aarrass ook de Marokkaanse nationaliteit bezit. Hij beroept zich hiervoor op het Verdrag van Den Haag van 12 april 1930 dat stelt dat een Staat zijn diplomatieke bescherming niet kan uitoefenen ten gunste van één van zijn onderdanen tegenover een Staat, waarvan deze persoon eveneens de nationaliteit bezit. Op basis van dit verdrag beweert minister van Buitenlandse Zaken Reynders dat Belgische consulaire bijstand *in casu* niet kan.

Deze houding is inconsistent met het universeel en absoluut karakter van het verbod op foltering en de hiermee gepaarde positieve verplichting van lidstaten om de nodige maatregelen te nemen om burgers hiertegen te beschermen. Op basis hiervan is België ertoe gehouden om, indien er ernstige indicaties van foltering bestaan, actie te ondernemen ter bescherming van alle personen met de Belgische nationaliteit.

Ten tweede lijkt de reactie van de Belgische overheid in te druisen tegen het verbod van discriminatie. Alle burgers van eenzelfde staat hebben recht op dezelfde diplomatieke en consulaire bijstand in het buitenland. Vanzelfsprekend geldt dit recht ook voor landgenoten met een dubbele of meervoudige nationaliteit; zij mogen in geen geval als tweederangsburgers beschouwd worden.

Het is duidelijk dat men voor ernstige mensenrechtenschendingen niet kan vasthouden aan dit verouderd verdrag, een verdrag waarbij Marokko overigens geen partij is.

Ter volledigheid moet opgemerkt worden dat de lezing die België lijkt aan te hangen omtrent meervoudige nationaliteit niet meer de heersende is. In 2006 heeft de VN-Commissie voor Internationaal Recht de ontwerpartikelen voor diplomatieke bescherming aanvaard, waar de leer van de dominante nationaliteit naar voren komt. Op basis van deze leer kan de Staat met de overheersende nationaliteit steeds diplomatieke bescherming aanbieden.

Politieke en diplomatieke druk

Schokkender is dat – voor zover Amnesty International kon nagaan – totnogtoe geen enkele demarche gebeurde vanwege de Belgische autoriteiten om de foltering van Ali Aarrass aan te klagen bij de Marokkaanse overheid. Want consulaire bijstand is één zaak, daarnaast moet er ook serieuze politieke en diplomatieke druk worden uitgeoefend op Marokko om de klachten van foltering grondig te onderzoeken, de verantwoordelijken voor de rechter te brengen en Ali Aarrass vrij te laten, in overeenstemming met de vraag van de VN-Werkgroep Arbitraire Detentie.

Minister van Buitenlandse Zaken Reynders beweert in augustus 2013 een brief te hebben geschreven aan zijn Marokkaanse collega waarin hij zijn bezorgdheid uit over de gezondheidstoestand van Ali Aarrass ten gevolge van een hongerstaking. Het persbericht dat de minister hierover liet publiceren, stelt expliciet: "De minister wees er duidelijk op dat België de beslissing van het Hof van Beroep van Rabat niet betwist." Met andere woorden: België zwijgt over de foltering die in 2010 gebeurde en die de basis vormde voor de veroordeling. En België verschaft geen consulaire bijstand en zet geen politieke en diplomatieke middelen in, maar acht een informerende brief voldoende.

Wat nu?

De familie van Ali Aarrass spande een rechtszaak aan tegen de Belgische Staat om hen te verplichten om consulaire bijstand aan te bieden. De Rechtbank van eerste aanleg van Brussel gaf de familie gelijk met als belangrijkste argument dat een gunst die een staat kan geven (in dit geval consulaire bijstand) kan omslaan in een verplichting voor de staat wanneer fundamentele rechten in het gedrang zijn. De Belgische Staat ging in beroep tegen die beslissing. Op 27 juni zal een hoorzitting voor het Hof van Beroep plaatsvinden.

Minister Reynders zegt dat hij intussen wel de Belgische consul in Marokko verzocht heeft om toelating te vragen voor een bezoek aan Ali Aarrass, en dit bezoek effectief af te leggen. Amnesty's onderzoeker ter plekke kon dit niet bevestigd krijgen. Ali Aarrass heeft geen weet van dergelijk verzoek om hem te ontmoeten.

Amnesty International komt op voor gerechtigheid voor Ali Aarrass. Dit deed de organisatie al in het verleden, en sinds de lancering van haar anti-foltercampagne op 13 mei 2014 voert Amnesty zeer intensief en wereldwijd actie. Amnesty richt een petitie aan de Marokkaanse overheid, waarin gerechtigheid voor Ali Aarrass en zijn vrijlating gevraagd worden. In een petitie gericht aan de Belgische minister van Buitenlandse Zaken middels een petitie vraagt Amnesty degelijke consulaire bijstand en diplomatieke en politieke druk.

Op 21 mei 2014 openden de Marokkaanse autoriteiten een onderzoek naar de aantijgingen van foltering. Dit na een beslissing van het VN-Comité tegen Foltering die verschillende

schendingen van het VN-antifolterverdrag heeft vastgesteld. Amnesty International verwelkomt deze eerste kleine stap maar is tot nu toe niet op de hoogte van concrete onderzoeksdaten. De organisatie zal nauw opvolgen of het aangekondigde onderzoek effectief uitgevoerd wordt en voldoet aan internationale standaarden.

Foltering in Marokko: stand van zaken en eisen van Amnesty International

Marokko heeft een zeer zwarte periode in haar geschiedenis achter de rug: tijdens het bewind van koning Hassan II, van 1956 tot 1999, was het land het schouwtoneel van ernstige mensenrechtenschendingen: de politieke oppositie werd onderdrukt, honderden mensen waren het slachtoffer van gedwongen verdwijning, duizenden anderen werden willekeurig opgesloten, en foltering en mishandeling waren schering en inslag. Sinds koning Mohamed VI zijn voorganger opvolgde, is de situatie op het gebied van mensenrechten er sterk op vooruitgegaan. Toch blijft Amnesty rapporten ontvangen van foltering en andere vormen van mishandeling door de politie of gendarmerie, gedurende ondervragingen tijdens de voorlopige hechtenis ("garde à vue"), en in de gevangenissen waar gevangenen hun straf uitzitten, al gebeurt dit minder vaak. Ook is er sprake van incommunicado opsluiting in geheime gevangenissen.

Het Marokkaanse recht verbiedt en bestraft foltering en andere vormen van mishandeling. In de praktijk blijven ze echter bestaan. Folteraars worden nauwelijks vervolgd of bestraft. Rechters en het openbaar ministerie onderzoeken klachten van foltering en mishandeling zelden, zodat weinig daders ter verantwoording worden geroepen. Er is dus een klimaat van straffeloosheid. Het juridische folterverbod wordt niet afgedwongen.

Het rechtssysteem kent een aantal gebreken die ervoor zorgen dat foltering mogelijk blijft. Zo mogen advocaten niet aanwezig zijn tijdens het politieverhoor. Bekentenissen die de politie onder foltering afdwong, blijven de basis voor de veroordeling van verdachten. Op dit ogenblik zijn er plannen om het Marokkaanse rechtssysteem grondig te hervormen. Het geknipte moment om te zorgen voor praktische maatregelen tegen foltering. Amnesty International beveelt aan dat de Marokkaanse autoriteiten:

1. Zorgen voor waarborgen bij detentie, met inbegrip van snelle toegang tot een advocaat na aanhouding, en video-opnames van verhoren;
2. Een einde maken aan de praktijk van geheime detentie, door een gecentraliseerd register van gevangenen bij te houden, dat familie en advocaten steeds en zonder verwijl kunnen raadplegen;
3. Het klimaat van straffeloosheid doorbreken door alle klachten van foltering en andere vormen van mishandeling onmiddellijk, onafhankelijk en onpartijdig te onderzoeken, en door de folteraars te vervolgen in een eerlijk proces, wanneer er voldoende toelaatbaar bewijsmateriaal is;
4. Te waarborgen dat bekentenissen verkregen door foltering niet worden gewraakt in gerechtelijke procedures, tenzij om de bewuste foltering of mishandeling aan te tonen;
5. Te zorgen voor tijdige en volledige schadeloosstelling van de slachtoffers en hun familie.